

Бібліографія

1. Бутинець Ф. Ф. **Бухгалтерський фінансовий облік** : підручник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2009. – 672 с.
2. Чаюн І.О. **Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства**: Навчальний посібник / І.О. Чаюн, І.Ю. Бондар. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2002. – 111 с.
3. Болюх М. А. **Економічний аналіз**: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
4. Даньків Й.Я. **Бухгалтерський облік у галузях економіки** / Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк: Видавництво «Знання», 2005 – 206с.
5. Білова Н. **Надходження запасів: податковий та бухгалтерський облік** / Н. Білова, Н. Дзюба, І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік (укр.).– 2006.– № 88.– С. 14–46.
6. Скирпан А.Г. **Бухгалтерський облік**: Навчальний посібник / А.Г. Скирпан. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 395 с.
7. Івахненко В.М. **Курс економічного аналізу**: Навч. посіб. / В.М. Івахненко. – К.:Знання. – Прес.,2008. – 207с.

Рецензент: д.е.н., професор Гуменюк В. Я.

УДК 504.054:574.3

О. Ю. СУДУК

ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ВОДОГОСПОДАРСЬКІ АСПЕКТИ

В статті розглянуто методологічні засади формування якісної сільськогосподарської продукції з врахуванням історичних передумов поширення радіаційного забруднення через водогосподарські шляхи та можливі способи функціонування осушуваних меліорованих територій. Запропоновано заходи та рекомендації отримання високоякісної сільськогосподарської продукції на радіаційно забруднених меліорованих землях.

©Судук О.Ю. – старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування

The article deals with the methodological foundations of forming the high-quality agricultural products, considering the historical prerequisites of spreading the radiation contamination through water management and possible ways of operation of the drained reclaimed lands. The measures and recommendations of getting the high-quality agricultural products at the radiation contaminated reclaimed lands are proposed.

Ключові слова: сільськогосподарські продукція, водогосподарські аспекти, радіоактивне забруднення

Забруднення навколишнього природного середовища є однією з домінуючих проблем, які потребують негайного вирішення. Близько 1,5 млн. км² території земної кулі зазнало радіаційного забруднення, з них 40000 км² території України віднесено до зон екологічного ризику [3]. Основна кількість радіоактивного матеріалу випала на територію Українського і Білоруського Полісся. Фактор радіоактивного забруднення став визначальним при організації сільськогосподарського виробництва.

Чорнобильська катастрофа призвела до забруднення величезних територій: тільки в Україні виявлено близько 1,24 млн. га сільськогосподарських угідь із щільністю забруднення Cs (137) 1-15 Кі/км². Згідно з чинним законодавством України сільськогосподарське виробництво дозволяється вести на землях зі щільністю забруднення не більше 15 Кі/км² за ¹³⁷Cs, а на територіях, які характеризуються підвищеним переходом радіонуклідів із ґрунту в рослини (торфоболотні та перезволожені землі), - 5 Кі/км². Для цих умов потрібна особлива система землеробства. Для досягнення поставленої мети необхідно детально переглянути всі ланки системи землеробства.

Для підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні розроблено Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року, що є надзвичайно важливим програмним документом соціально-економічного спрямування, який носить міжгалузевий та регіональний характер. Положеннями програми визначено основні напрями державної аграрної політики.

Виконання програми забезпечить:

- формування аграрного ринку;

- щорічне оновлення технічної бази сільського господарства на 15%;

- зростання обсягів виробництва валової продукції сільського господарства в 2015 році у 1,6 рази порівняно з 2006 роком;

- збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів у 2 рази;

- забезпечення частки органічної продукції у загальних обсягах валової продукції сільського господарства не менше 10%, збільшення обсягів інвестицій в аграрний сектор у 2 рази;

- збільшення обсягів надходжень податків і зборів від аграрного сектора до зведеного бюджету у 2,5 рази;

- впровадження базових агроекологічних вимог і стандартів у практику, відповідно до регламентів ЄС і тд.

Головне завдання сільського господарства - забезпечити інтенсивний розвиток і підвищення ефективності всіх його галузей з метою збільшення виробництва і поліпшення якості продукції, що є основою задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості в сировині. Вирішення цих завдань значною мірою залежить від рівня використання досягнень науково-технічного прогресу, поглиблення зв'язків сільського господарства з усіма галузями агропромислового комплексу, радикальних перетворень в економічних відносинах.

На початок 2012 р. площа сільськогосподарських угідь, які використовувались у сільськогосподарському виробництві становила 37,1 млн. га (61 % території України), з них 12,7% - меліоровані землі. Прийняті на державному рівні заходи з реформування АПК, зокрема щодо істотного збільшення державної підтримки, відновлення фінансування нових програм, а також покращення ефективності фінансових інструментів та інститутів відобразилися на результатах діяльності аграрного сектору у 2011 р. Так, відбулося зростання виробництва валової продукції сільського господарства порівняно з відповідним періодом минулого року на 10,5%, зросли відрахування аграрного сектору до зведеного бюджету - на 19,2% та обсяги кредитування аграрної галузі більш, ніж вдвічі. У 2011 р. отримано рекордні врожаї: зернових і зернобобових культур - 56,7 млн. т, насіння соняшнику - 8,7 млн. т, картоплі - 24,2 млн. т переважно за

рахунок підвищення їхньої врожайності до середньосвітового рівня [8].

Повноцінна реалізація сільськогосподарського потенціалу України неможлива без розширення масштабів присутності на зовнішніх ринках, тому процеси подальшої міжнародної інтеграції відіграють важливу роль з точки зору перспектив розвитку аграрного сектора. Кількісною ознакою ефективності зовнішньоекономічної діяльності є частка взаємного товарообміну сільськогосподарською продукцією між країнами в їх загальному зовнішньоторговельному обороті (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Динаміка експорту-імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції України (млн. дол. США)

	Роки				
	2005	2008	2009	2010	2011
Експорт	4304,8	10837,5	9514,8	9935,9	12804,1
Імпорт	2683,8	6456,5	4936,0	5763,5	6346,7
% від загального обсягу					
Експорту		16,2	23,9	19,3	18,7
Імпорту		7,5	10,8	9,5	7,7

Дані таблиці 1 демонструють позитивну динаміку валютних надходжень до держави, що за останні шість років зросли майже утричі. Проте, відсоток експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції в загальній структурі експорту держави зменшився, при тому що обсяги світової торгівлі сільгосппродукцією демонструють стійкий зріст з 696 млрд. дол. у 1992 р. до 2006 млрд. дол. у 2011 р., що обумовлено вступом України до СОТ. Динаміка експорту-імпорту зернових та олійних культур в Україні приведена на рис. 1, 2 [8].

Сільське господарство залишається єдиною галуззю, яка має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Зі слів першого віце-прем'єр-міністра Сергія Арбузова Україна нарощує експорт сільськогосподарської продукції. Так, в минулому році обсяг її продажу за кордон збільшився на 38,4% у порівнянні з 2011 р. А в найближчі два роки прогнозується, що виручка від експорту продукції АПК дійде до 22 мільярдів доларів. Такого результату вдасться досягти завдяки реалізації Програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки.

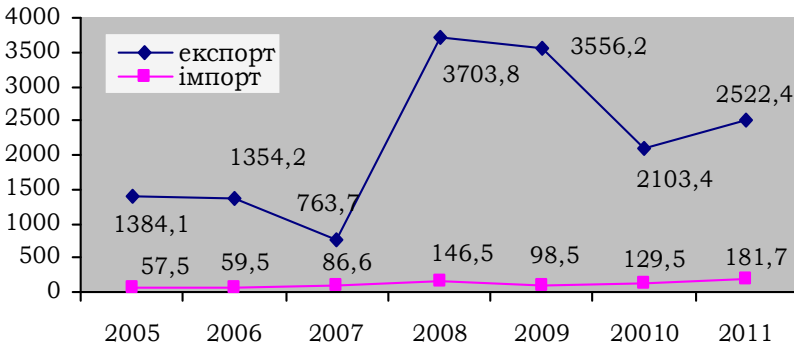

Рис. 1. Динаміка експорту-імпорту зернових культур в Україні, млн. дол.

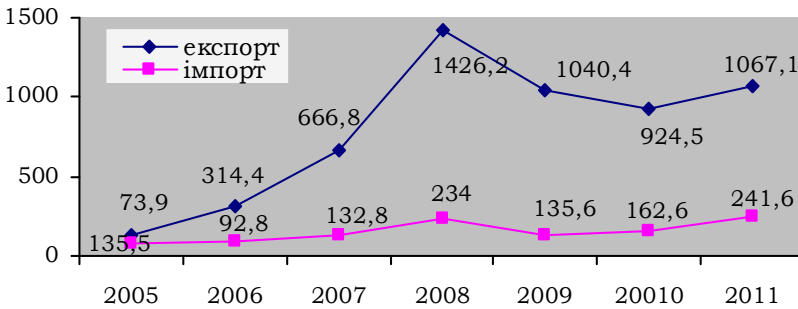

Рис. 2. Динаміка експорту-імпорту олійних культур в Україні, млн. дол.

Дослідженнями Г.І. Афанасіка та автора доведено, що накопичення радіонуклідів в продукції сільськогосподарського виробництва залежить від рівня первинного забруднення території й інтенсивності водоспоживання рослин [3]. Водоспоживання рослин, крім метеорологічних факторів визначається і вологістю ґрунту, регулювання якої є головною задачею управління меліоративними системами.

Основною водною артерією Полісся є річка Прип'ять та її притоки. В Україні сільське господарство щорічно використовує понад 121 млн м³ води в басейні р. Прип'ять. Зокрема, сільськогосподарськими підприємствами за останні роки використовується 23 млн м³[4].

На сьогодні існує ряд робіт, які присвячено вирішенню проблем водних екосистем (Тимофєєва-Ресовська Є.А.; Кулік Н.В.; Алексахін Р.М.; Трапезніков О.В., Морозов В.В., Яцик А.В. Голян В.А., Головинський І.Л., Грановська Л.М., Закорчевна Н.Б., Паламарчук М.М., Сташук В.А., Хвесик М.А., Яроцька О.В.).

Відразу після аварії радіоактивне забруднення річкових екосистем становило в басейні Прип'яті 10 КБК/л, а протягом останніх років забруднення водних екосистем не представляло прямих загроз, проте необхідно уникнути забруднення вод у результаті вимивання радіоактивних відходів із забруднених територій басейну Прип'яті.

Сьогодні зона відчуження Чорнобильської АЕС перестала бути значним джерелом надходження цезію-137 у водні системи, а формується на територіях Українського та Білоруського Полісся. Однак відбувся і триває повторний істотний винос стронцію-90 та цезію-137, особливо під час паводків, найбільший з яких відзначався в 1999 році, коли більшість заплавлених територій, у т.ч. і 30 км зони ЧАЕС, були затоплені.

Вміст радіонуклідів у водах Прип'яті та її найбільшої притоки у межах Зони відчуження ЧАЕС - Ужа за стронцієм та цезієм в останні роки не перевищує значення 3,43 Бк/дм³, яке було зафіксоване у 1999 році під час проходження паводку і складає 0,01 – 0,012 Бк/дм³. У контрольованих створах малих річок та слабо проточних водойм Зони відчуження ЧАЕС вміст цих нуклідів протягом останніх років складає 0,9 - 1,5 Бк/дм³, що є нормою для даних об'єктів (рис. 3, 4) [4].

В Україні до 2010 року виконувалася «Загальнодержавна Програма подолання наслідків на 2006 - 2010 роки». Сьогодні має місце пропозиція щодо розробки нової державної програми на 2012 - 2016 рр. У рамках реалізації Програми для локалізації забруднених територій та недопущення надходження у водні екосистеми радіоактивних речовин розроблена «Схема водоохоронних заходів щодо захисту від радіаційного забруднення поверхневих і підземних вод у зоні відчуження Чорнобильської АЕС» (близько 254 млн грн).

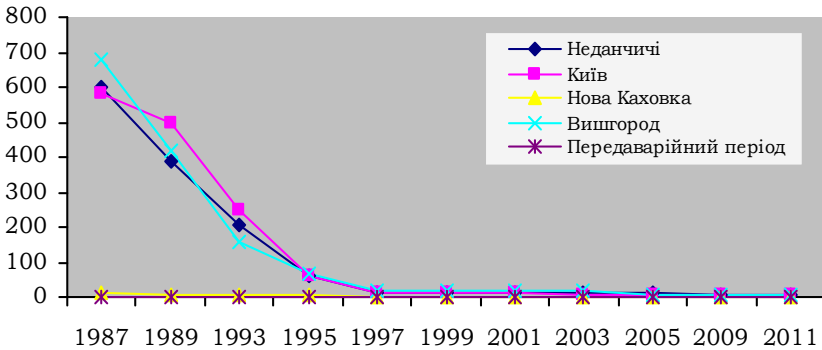

Рис. 3. Динаміка концентрації Cs-137 у водах каскаду дніпровських водосховищ, Бк/м³

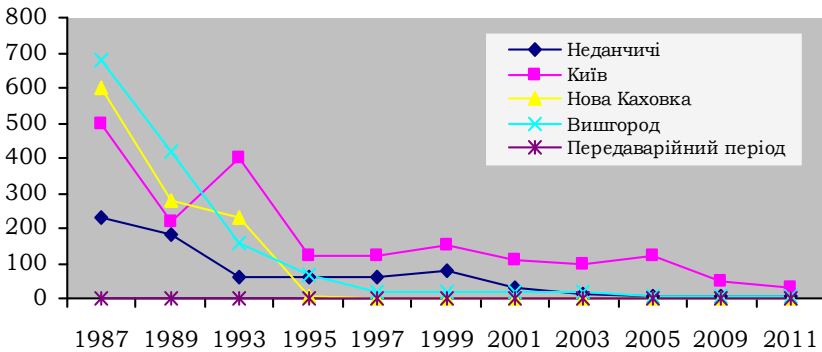

Рис. 4. Динаміка концентрації Sr-90 у водах каскаду дніпровських водосховищ, Бк/м³

Для отримання високоякісної сільськогосподарської продукції на радіаційно забруднених меліорованих землях першочерговими завданнями є обмеження поширення радіонуклідів в басейні р. Прип'ять та забезпечення оптимального водного режиму. Для виконання поставлених завдань необхідно здійснити наступні заходи та рекомендації:

1. Організація та проведення заходів згідно Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року.

2. Посилення бар'єрних функцій з метою обмеження поширення радіонуклідів (змиву і транспортування) в басейні р. Прип'ять.

3. Формування єдиної системи моніторингу за поверхневими і підземними водами зони відчуження Чорнобильської АЕС у системі Мінприроди України.

4. Оцінка змиву із забрудненою водозбірної території басейну р. Прип'ять Cs-137 для реалізації та уточнення заходів щодо захисту.

5. Проведення екологічного аудиту басейну річки Дніпро та Прип'ять.

6. Розвиток транскордонного моніторингу, включаючи гідрологічний, для підвищення достовірності оцінок переносу радіонуклідів.

7. Розширення обсягів використання підземних вод для питного водопостачання населення шляхом збільшення мережі водозабірних свердловин.

8. Вивчення особливостей самоочищення стоку за водною течією.

9. Фінансування експлуатації меліоративних систем, реконструкції інженерної інфраструктури та поліпшення екологічного стану меліоративних земель.

10. Поліпшення зон санітарної охорони джерел водопостачання, проведення подальшого благоустрою водоохоронних зон та прибережних смуг водних об'єктів.

11. Зволоження проводити тільки після детального фізико-хімічного, гідробіологічного аналізу поливної води.

12. Забезпечення розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь, зокрема відновлення функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу, реконструкції, впровадження нових способів поливу і осушення земель, застосування водота енергозберігаючих екологічно безпечних режимів зрошення, зволоження та водорегулювання.

13. Розробка нових нормативних документів національного та галузевого статусу, які регламентують гігієнічні вимоги до якості поливної води з врахуванням норми зрошення, так як існуючі не враховують сучасні реалії та стан оточуючого середовища.

у зоні радіоактивного забруднення України існує ймовірність повторного забруднення сільськогосподарської продукції цезієм і стронцієм. Така продукція потрапляє у зону ризику щодо якості. Тому запропоновані вище заходи необхідно використовувати, а також продовжувати вивчення еколого-економічних ризиків впливу стронцію і цезію на якість сільськогосподарської продукції, яку вирощують у зоні зрошення та лісостепу.

Бібліографія

1. Кондратюк О.І. **Конкурентоспроможність сільського господарства та шляхи її підвищення** / О.І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №1. – С. 56-63
2. **Статистика сільського господарства** [Ел. ресурс]/ <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/katu/cat9u.htm>
3. Судук О.Ю. **Вплив водного режиму ґрунту на накопичення цезію-137 у сільськогосподарській продукції**// Вісник НУВГП. – Рівне, 2005. С.81-87.
4. **Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році.** – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, LAT & K. – 2012. – 258 с.
5. А. Г. Ободовский, А. П. Станкевич, С. А. Афанасьев. **Управление трансгенными водными ресурсами в бассейне реки Припять**, К. 2012. – 425 с.
6. Морозов В.В., Неждукченко В.М., Волочнюк Є.Г. **Формування якості зрошувальної води на Інгулецькому масиві.** – Херсон: РВЦ ХДАУ "Колос", 2004. - 228 с.
7. Закон України «**Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року**» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 17, ст.146
Дані Державної служби статистики України: [електронний ресурс]:URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Рецензент: д.е.н., професор Шурик М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено, проаналізовано та узагальнено підходи до визначення сутності та особливостей поняття фінансового ризику сільськогосподарських підприємств в Україні.

In the article, approaches to determining the nature and characteristics of the concept of financial risk of agricultural enterprises in Ukraine are analyzed and generalized.

Ключові слова: фінансові ризики, сільськогосподарські підприємства.

Сільськогосподарське виробництво є найбільш ризиковим видом підприємницької діяльності у всіх країнах світу. Проте найгірші умови господарювання складаються для підприємств, в яких економіка країни є на стадії розвитку чи трансформації, адже крім негативного впливу природно-кліматичних умов на процес виробництва, сільгоспвиробники залишаються незахищеними з боку держави.

Низька ефективність виробництва стала звичною статистикою для підприємств сільського господарства України, проте це не говорить про нормальний стан речей. Це свідчить про проблему, яка залишається актуальною з року в рік і набуває хронічного характеру. Для покращення ситуації необхідно змінювати систему боротьби з групою не лише природно-кліматичних ризиків, а й фінансових зокрема. Адже для сьогоднішніх аграріїв у процесі організації виробництва найвагомішим питанням постає саме питання фінансування.

За останні роки проблема мінімізації та управління ризиками сільськогосподарських виробників привернула

© Яроцька О.А. – аспірант кафедри фінансів і економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування;

© Заремба В.М. – к.е.н., Голова правління спілки сільськогосподарського підприємства ТОВ „Романів”